

A matematikus Amerikáról

Beszélgetés dr. Szőkefalvi-Nagy Béla akadémikussal

Négy hónapot töltött külföldön — az Egyesült Államokban és Angliában — a József Attila Tudományegyetem neves matematikus professzora, dr. Szőkefalvi-Nagy Béla tanszékvezető egyetemi tanár, a Természettudományi Kar dékánja.

„A New York-i Columbia Egyetem meghívott, hogy az 1964. évi első félévben előadásorozatot tartjak a matematikai osztályon. Minthogy ugyanabban az időben volt aktuális New Yorkban való jelenlétem amiatt is, hogy a New York-i »Oxford University Press« és a magyar Akadémiai Kiadó közös kiadásában megjelenő »Introduction to Real Functions and Orthogonal Expansions« című tankönyvem az utolsó stílusát a New York-i kiadóval és a kiadványorozatot szerkesztő H. Robbins és E. R. Lorch Columbia egyetemi tanárokkal együttesen elvégeztem, a meghívást elfogadtam és február 1-én New Yorkba utaztam, ahonnan május végén tértem vissza Európába. Itt Angliában maradtam még két hétig, hogy eleget tehessek előadások tartására vonatkozó korábbi meghívásaim egy részének.

Igy szól az utazás körülményeinek tényszerű összegezése egyetemünk professzorának útbeszámolójában. Örömmel vettük tudomásul, hogy könyvét, mely „Valós függvények és függvényesorozatok” címmel 1954 óta egyetemi tankönyv nálunk, tankönyvként kapják kezükbe az USA egyetemének matematikus hallgatói.

Az első közös kiadás

— Számomra is meglepetés volt a New York-i kiadó megkeresése — mondja erről Szőkefalvi professzor — s jólesett, mint ahogy jóleső volt számomra a fél évre szóló meghívás is. A hamarosan megjelenő könyv külön érdekessége az a tény, hogy most kerül sor első ízben közös magyar-amerikai kiadású egyetemi tankönyv megjelentetésére. A könyvet egyébként magam fordítottam angolra s magam korrigáltam is a szedést New Yorkban. Sajnos, a tervekhez képest kissé elhúzódik a megjelenés.

Nyilván az is szerepet játszik ebben a „késésben”, hogy a szegedi professzor könyvének úttörő feladat jutott a két állam tudományos könyvkiadásának együttműködésében. De nemcsak a rövidesen megjelenő könyv, hanem a Columbia egyetemi előadások is előbbre lépést jelentenek a tudományos kapcsolatok területén.

Csempészárut hozott és vitt

Büntársával együtt elítélték

Franz Macher, 22 éves bécsi főiskolai hallgató 1962 decemberétől 1964 március közepéig turistaként több alkalommal járt Magyarországon. Útjain több mint 80 000 forint értékű csempészárut hozott be az országból. Ezeket nagyobb részt Szegfi Ernő 72 éves, volt kisiparos, kisebb részben pedig Kollányi Péterné, 69 éves telefonkezelő útján értékesítette. A kapott pénzen Szegfi Ernőtől, valamint Kősztenbaum Sándorné 63 éves nyugdíjasától és Gergely Nándorné, 67 éves volt műkereskedőtől műtárgyakat vásárolt, s azokat engedély nélkül kivitte az országból. A műtárgyak megszerzésében segített Kollányi Péterné is, aki ezenkívül 8000 forint készpénzt adott át a fiatalbörnernek. Ezenkívül Franz Macher Kősztenbaum Sándorné megbízásából ezüsttömböket vitt ki az országból. Az ellenőrzést a megbízó később személyesen vette fel Bécsben, az összeget ott takarékbetétbe helyezte, s itthon nem jelentette be. A sorozatos visszaélésekre végül is fény

— A Columbia Egyetem felsőéves, szakosodott egyetemi hallgatók mellett ott ültek a széksorokban más amerikai egyetemek oktatói, tudósai is, akik érdeklődéssel figyelték a Hilbert-tér (végtelen dimenziós tér) operátoraira vonatkozó eredményeimet, kutatásaim néhány előtárt következtetését. Ez az érdeklődés fejeződött ki abban a tizenkét meghívásban is, melyet egy vagy több előadás megtartására más egyetemektől kaptam kinttartózkodásom alatt. E meghívásoknak szívesen tettem eleget, hiszen számomra is fontos volt a matematikus kollégákkal való találkozás, tapasztalatcsere, az említett kutatási területen elért újabb amerikai eredmények megismerése. A Hilbert-tér operátorairól tartottam előadásokat Angliában is — folytatja Szőkefalvi professzor.

Felsőoktatás az USA-ban

— Érdekes volt betekinteni az amerikai felsőoktatásnak, a mienkétől sokban eltérő, sajátos szervezetébe. Az amerikai egyetemek nagyrésze — köztük a legjobbak is — magánegyetemek, melyek alapítványokkal gazdálkodnak, azokból tartják fenn magukat. Az egyetemi tandíjak igen magasak, de a legjobb, legtehetségesebb fiatalok tanulását különféle ösztöndíjak könnyítik meg. Jellegzetesen amerikai a „college”-ok rendszere. A college a középiskola és az egyetem közötti oktatási forma. Előkészít az egyetemi oktatásra való bekapcsolódásra, színvonalát természetesen alacsonyabb, mint nálunk az egyetemi oktatásé. A végzettség, amit ad a college, társadalmi értékét tekintve, megfelel a mi értetségünknek. Az egyetemen viszont már az első évtől specializált szakképzést kapnak a hallgatók. Az egyetemen magas színvonalú tudományos kutatómunka folyik, melyet egyes esetekben állami szervek hozzájárulása és különböző nagy vállal-

atok megbízásai is ösztönöznek. Számomra jelentős volt ez a félvézetés is, mert főlhívhattam szegedi kollégáim, munkatársaim és tanítványaim tudományos eredményeire is a figyelmet. Igen megtetszett például egy amerikai professzor-kollégának egyik tanítványom, Durszt Endre tanáreged egyik dolgozata, kinek számára 1966—67-ben egy évre szóló ösztöndíjas meghívást helyeztek kilátásba, az egyik amerikai egyetemen.

A kétféle Amerika

A hazatérés óta kevés idő telt meg el ahhoz, hogy az élmények és tapasztalatok sokasága rendszereződjék. Hiszen a rendkívül sokféle, sokszor meghökkenítő benyomások, élmények sokaságából egy önmagában is ellentmondásos világ rajzolódt Szőkefalvi professzor elé. Elmondja, hogy utazott hajón, melyen elkülönített rész volt fenntartva a színesek számára, a napi események légkörében is ott érezte feszülni azokat az ellentéteket, melyek a mai Amerikát jellemzik. Nem csak a faji ellentétek, hanem az anyagi lét aránytalanságaiban is megmutatókozó kétféleség. Amerikában különösen nehéz disztigálni — említi a professzor, többször is beszélgetésünk során. Elmondja, hogy látta a New York-i világiállást, melynek káprázatos a gazdagsága, de ahol ferasztó az európai számára a vásárló torkaság, a riktó színek sokszor izléstelenül lármás vursli-pompája.

Újra itthon

Fényképeket nézegetünk. Felhőkarcolók, kavargás, idegen areok. Szőkefalvi professzort most dékáni tennődi foglalkítja le, elsősorban az egyetemi felvételekkel kapcsolatos teendők. Itthoni feladatok, melyekről nem feledkezett el egy pillanatra sem, s melyekbe ismét nagy energiával kapcsolódott be személyesen is.

Papp Lajos

Az orosz lány tömeges gombamérgezés tanulságai

Az idén kissé megkésve — június 10—12 helyett csak július elején ütötte fel fejét a hazai erdők legveszedelmesebb mérgezőgombája, a gyilkosgömböcse.

Dr. Kalmár Zoltán, a gombaszakoktatási bizottság titkára tájékoztatásul elmondta, hogy a múlt hét végén Fótton három személy, leg-

utóbb pedig Oroszlány községben 24 személy betegedett meg súlyosan a mérgező gombáktól. A Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézetbe küldött mintákból a szakértők megállapították, hogy a gyilkosgömböcse volt mindegyik esetben a »tettes«.

A gombaszakoktatási bizottság — a fokozott mérgezési veszély elhárítása érdekében — felhívja a lakosság figyelmét, hogy a saját szedési gombákat minden esetben ellenőriztesse a vizsgázott gombaszakértőkkel, hivatalos piaci ellenőrkkel, továbbá, hogy csak az üzletekben, piacokon árult, ellenőrzési jeggyel ellátott gombából vásároljon. A házaló árúsok készlete sohasem megbízható, a házalás hatóságilag tilos. A gombával hazalókat, zúgarusokat a lakosság — saját érdekében — jelentsse fel a rendőrségnek. (MTI)

A légy mint ellenőr

A légy természeti adottságait — rendkívül fejlett szaglórészét — az egyik amerikai tudós olyan ipari üzemekben akarta kihasználni, ahol fennáll a mérgező gázok veszélye. Abból indult ki, hogy még a légy idegrendszerében is, valamely érzékszerv munkája közben — ez esetben a szaglórészerve — elektromos bioáramok keletkeznek. Minden érzékészetre és minden illatnak jellegzetes bioáram-impulzus felel meg. A tudós megvizsgálta azokat az impulzusokat, amelyek bizonyos mérgező gáz szagának

Uj típusú lengyel kismotor kerül forgalomba

A Csepel Kerékpár- és Motorkerékpár Nagykereskedelmi Vállalatnál elmondották, hogy a nagyobb igényeknek megfelelően erre az évre húsz ezer kismotort igényeltek, eddig azonban csak a tavalyi mennyiséget sikerült realizálniuk. Az első félévben 4000 csehszlovák Jáwa-Ideál, 1000 jugoszláv Colibri és 2000 német Simson érkezett. A 7000 kismotor azonban rövid idő alatt elfogyott, hiánycikké vált. A második félévben 8000 Moped behozatalára van kilátás. A már ismert Colibríból ezret, s egy nálunk még új típusnak számító lengyel gyártmányúból, a Komarból hétezeret kap a kereskedelem.

A Komar — magyar ne-

vén Szűnyog — kismotor az eddigiekhez hasonlóan 48 köbcentiméteres, azokkal azonos megoldásban. Kezelése egyszerű, kivitele szerény, teljesítményben azonban felveszi a versenyt az eddig ismert Mopedokkal. 40 kilométer/óra sebességre képes. Súlya 43 kiló, teherbírása 130 kiló, s tankja 300 kilométeres úthoz elegendő üzemanyag tárolására alkalmas. Mindezekkel együtt olcsóbb lesz az eddigieknél, várhatóan négyezer forint körüli áron hozza forgalomba. A nagykereskedelem néhány héten belül várja az első szállítmányt, s a Komar augusztus elején az üzletekbe kerül. (MTI)

Megtalálta édesapja sírját

Egy fiatal szovjet katonát fogadtak szeretettel a napokban Komárom megye egyik kis községében, Csatkán. Nasko Nyikolaj Matjevics őrmester azért látogattott el a faluba, mert ott temették el a felszabadító harcokban hősi halált halt édesapját. A Vöröskereszt és az egykori bajtársak segítségével sikerült hosszasan kutatás után megtalálni a sírt. A község lakosai kegyeletos ünnepséget rendeztek a hős apa, valamint 52 társa sírjánál.

Aranyóra a parton

Széthagyott értékek a Tisza mentén

— Kérjük kedves vendégeinket, értékeiket adják le a megőrzőbe! — figyelmezteti időnként a szegedi strand hangosbemondója a fürdőzőket. Már megszokták a szöveget, unalmas, senki sem figyel rá. S valahogy úgy nem tartják meg a jó tanácsot, mint azt: a bolyákon kívül rendőrhatalósággal tilos a fürdés!

Eltűnt a rádió

A nap járásával élénkül a partfürdő élet. Kora reggel az úszni tudó gyerekeknek kívül alig van vendég a medencék körül. Az idősebbek elfoglalják helyüket a melegvíz medencében, s miközben élvezik a strandolást, megbeszélnek a legújabb híreket.

— Nem lett ám meg a táskarádió — szól az egyik idős hölgy barátinőjéhez.

— Ne mond! — csodálkozik — hiszen akkor még alig voltak a strandon. Hogy volt?

Azután következik az előző napi történet meséje. A csinos fiatalember szokása szerint táskarádióját a napozásra használt deszka alá tette. Zenét sugárzott a készülék, jó hangcsra állította, hogy addig, míg ő úszik, figyelné tudja féltett rádióját. És amikor kijött a vízből, már csak hűlt helyét találta a rádióknak. Eltűnt az a közelében napozó kék fürdőnadrágos fiúval együtt.

Elveszett, mert...

Közben szaporodnak a vendégek. Hétköznapokon is több ezren látogatják a partfürdőt, de egy meleg vasárnap 30—35 ezer ember keres itt menedéket a Tisza hűs hullámaiban.

— Kérjük kedves vendégeinket, értékeiket adják le... — de ki figyel a hangszóróra.

— Elveszett... elveszett a táskám — szól izgatottan az egyik asszony a partfürdő gondnokának. Képtelen összefüggően beszélni, de a töredékből is lehet érteni.

— A fogasra tettem a táskám. Aranyóra volt benne és a pénztárcám 700 forinttal. Elveszett... Ellopták...

A nyugtató szavak után jegyzőkönyv készül.

— Ismét egy táskát — csóválja fejét az ügyeletes rendőr.

Idén már legalább a tizedik. A legtöbbje előkerül és az értékeken kívül teljes a leltár. A pénz, az óra, a gyűrű hiányzik. A táskákat pedig törülközővel napalajjal, fésűvel a bokrok alatt a fák tövében találják meg a vendégek.

A gyékény alatt

Nem jellemző, de viszonylag gyakori a strandokon a lopás. Hogy miért? Egy ellenőrző körút alkalmával válaszként kaptunk a kérdésre. A lényege: a fürdőzők szét hagyják értékeiket, nem vigyáznak rájuk.

Egy család — például — vasárnapi ebédjét a Tisza partján fogyasztotta el, azután a gyékényt összecsapva vízbe dobta. Legelőbb másfél óráig voltak távol, s kisebb-nagyobb értékeiket felülgyelett nélkül hagyták a gyékény alatt.

A padon ülő kis társaság is felkereskedett, a fürdőköpenyek a karján, a strandpapucskok pedig a pad alatt maradtak. Egy ideig a medencében lubickoltak, majd a Tiszához indultak. Vajon

megtalálták-e köpenyeiket a visszatérők?

A fürdőzők érdeke

A fürdőzők ott sem helyezik biztonságba értékeiket, ahol erre mód van, akkor mi van a szabadstrandokon? Ott sokkal nagyobb a lehetőség és néhány szemféltés, magáról megelégedezett ember nem is hagyja ki ezeket.

A gondatlan fürdőzők sok munkát adnak hanyagságukkal a rendőrségnek. Sok fáradság és munka van amögött, míg az ismeretlen tettes ismeret lesz. A strandok fosztogatói közül többen „lebuktak” már. Most indított eljárást a Szeged városi és járási rendőrkapitányság Zima Ferenc ellen, aki léha életéhez többek között lopással szerzett pénzt. Június 21-én a Tömörkény üdültelepről B. F. örízetlenül hagyott ruháját lopta el.

A fürdőzők egy kis figyelmességgel, elővigyázattal könnyen megelőzhetik a bajt. Csak az kell, hogy komolyan megfogadják az értékek megőrzésére vonatkozó jó tanácsot.

H. Zs.

Fél év alatt 15 tárlat vidéki városokban

— Képeket, szobrokat, rézkarcokat és iparművészeti tárgyakat ma már egyre többen vásárolnak — tájékoztatta az MTI munkatársát Wortmann Sándor, a Képcsarnok megbízott igazgatója, és beszámolt az első fél év forgalmáról, a vállalat terveiről.

— Az elmúlt hat hónapban országosan 30 millió forintot forgalmat bonyolítottunk le, amely 1963 hasonló időszakához képest 16 százalékos bevételnövekedést jelent. Egyedi alkotások — olajfestmények, akvarellek, rajzok — hat és fél millió forint értékben kelttek el. A közkeletűebb, való rézkarcokból 40 000-et vásároltak, összesen 3 800 000 forintért. Kisplasztikákra, szobrokra mintegy 700 000 forintot köl-töttek az emberek. A gazdára talált iparművészeti munkák — lakberendezési tárgyak, könyvespolcok, kerámiák, virágállványok — értéke négy és fél millióra tehető. Művészi reprodukciókból mintegy 15 000 lapot értékesítettünk, 60 százalékkal többet, mint egy esztendővel korábban.

— Vidéki városokban az elmúlt fél évben, 1964 végéig még több mint 40 kiállítást rendezünk jeles festő-, szobrász- és grafikusművészeink munkáiból.

— Külön kell szólnom — mondotta Wortmann Sándor — a Képcsarnok új kezdeményezéséről: az úgynevezett „üzemi szervezet” kiépítéséről. Ezzel — a ked-

vező budapesti tapasztalatok alapján — most a vidéki városokban és községekben is szélesebb körűvé tesszük a műalkotások terjesztését. Az ország legkülönbözőbb tájain, gyárakban, intézményekben, hivatalokban, termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban egy-egy dolgozóknak kisebb-nagyobb festmény-szobor-részletek kollekcióját adunk át. A munkahelyeken a gyűjteményekből alkalmi kiállításokat rendeznek, s a dolgozók a helyszínen — akár részlete is — vásárolhatnak.

— Egyik legfontosabb feladatunk a falusi emberek képzőművészeti nevelése, esztétikai kultúrájának gyarapítása. Nemrég országos körútra indított „kofferműzeumaink” — amelyek Csongrád, Békés és Hajdú-Bihar megye községeit, tanynyait járják — mindenütt nagy sikert aratnak. Jöles érzés látni, hogy — a műzeumokban talán sohasem járt — egyszerű parasztemberek, öregek, fiatalok milyen örömmel ismerkednek nemzeti kultúránk nagyjainak műveivel, maj képzőművészeink munkáival.

— Tervebe vettük, hogy felszabadulásunk 20. évfordulójának méltó megünneplésére valamennyi megye és Budapest két évtizedes fejlődését díszes albumokban örökítjük meg. A tematikus albumok csaknem száz vidéki képzőművész közreműködésével készülnek. (MTI)